

El fang de Miquel Barceló sota la llum de Toni Catany

El fruit de la profitosa col·laboració entre l'artista Miquel Barceló i el fotògraf Toni Catany es pot contemplar els propers mesos en una exposició al claustre de Sant Bonaventura de Lluçmajor amb les fotografies que el segon va fer de les ceràmiques del primer.

*Reportatge de Pere Antoni Pons
Fotografies de Fundació Toni Catany 2010*

culturals i creatives acabava coincidint en un indret o un altre. Quan es van conèixer, Catany ja s'havia consolidat com un dels noms rellevants de la nova fotografia a l'Estat espanyol i Barceló ja despuntava com la gran figura a tenir en compte d'entre l'eixam d'artistes que s'havien format en el brou de cultiu dels corrents contraculturals de la Palma i la Barcelona de l'època.

D'aquella coneixença va néixer una amistat sustentada pel respecte personal i l'admiració estètica. Hagueren de passar més de trenta anys, però, perquè Toni Catany i Miquel Barceló unissin els seus quefers artístics. El resultat d'aquella unió pren forma en l'exposició "Toni Catany: ceràmiques de Miquel Barceló", que es pot visitar fins al 31 de gener del 2016 al claustre de Sant Bonaventura de Lluçmajor, poble natal del fotògraf. L'exposició consta de trenta-nou fotografies realitzades per Catany a peces de ceràmica fetes per l'artista felanitxer, que al seu torn ha cedit onze peces perquè dialoguin, en viu i davant els ulls dels visitants, amb les imatges fotogràfiques. El resultat, tal com explica Antoni Garau, el comissari de la mostra i director de la Fundació Toni Catany, permet veure com el fotògraf va fer-se seus el món i l'esperit de l'artista. "Aquestes fotografies no ens ensenyen les ceràmiques de Bar-

celó", explica Garau, "sinó que mostren la visió i el temperament artístic de Catany a partir de l'obra de Barceló".

Una col·laboració fructífera

Tot va començar l'estiu del 2010. Barceló, que al llarg de la seva carrera ha col·laborat sovint amb fotògrafs –Jean Marie del Moral i Agustí Torres, entre altres–, va proposar a Catany d'anar un dia a Vilafranca de Bonany, el petit poble del Pla de Mallorca on té la vella teulera que fa servir per treballar el fang i elaborar la seva obra ceràmica. Quan va fer-li la proposta, Barceló no tenia en ment cap projecte concret; simplement volia que Catany retratés les noves peces que estava treballant. Que les retratés com li vingués de gust, sense més condicionants ni propòsits que els que ell mateix s'autoimposés.

Entre el desembre de 2010 i el gener de 2011, Toni Catany va visitar en diverses ocasions la teulera de Vilafranca. Va anar-hi, gairebé, a pèl, sense focus de llum ni altre material d'intendència, únicament amb la càmera i amb unes velles xarxes inicialment usades per collir ametlles, que va fer servir com a base per a les peces que retratava. La teulera, una nau enorme, de sostre molt alt, amb un forn immens i amb aspecte una mica desballestat, normalment →

El fotògraf Toni Catany (Lluçmajor, 1942–Barcelona, 2013) i l'artista Miquel Barceló (Felanitx, 1957) es van conèixer a finals de la dècada dels 70. Tenien amics comuns i, a pesar de la diferència d'edat, es movien per cercles no gaire llunyans: en aquells temps, gairebé tothom qui s'oposava a la dictadura –o als seus hereus– i que tenia inquietuds

→ és tota plena de peces de ceràmica, algunes ja cuites i també (de)formades, altres de cuites però sense treballar, i encara d'altres a l'espera de ser ficades dins el forn. Les vegades que va anar-hi, Catany va coincidir només ocasionalment amb Barceló; molts dies va estar-hi ell tot sol. De totes les fotografies que va realitzar al llarg d'aquelles jornades de treball, Catany en va fer una tria, que va passar a Barceló perquè les mirés i digués què li semblaven.

Les trenta-nou fotografies que ara es poden veure a "Toni Catany: ceràmiques de Miquel Barceló" presenten un ventall prou exhaustiu del tipus de peces amb fang que, des de mitjan dècada dels noranta, ha fet l'artista felanitxer. Hi ha totxanes i maons convertits en màscares antropomòrfiques o en animals submarins o quasi prehistòrics, hi ha alfàbies agredides –complementades– amb llargues teules rosades, hi ha bols pintats, també hi ha cossiols plens d'esquerdes, forats i ditades... Fidel a les seves inquietuds de sempre, Catany va fotografiar les obres de Barceló amb un predomini del blanc i negre i dels colors greus, traslladant-les cap al terreny de tres dels seus temes predilectes: el bodegó o la natura morta, el paisatge i el retrat. Han hagut de passar gairebé cinc anys perquè els fruits de la col·laboració entre el fotògraf mallorquí més internacional i l'artista plàstic mallorquí més internacional per fi sortissin a la llum i fossin apreciades pel públic, però no hi ha dubte que l'espera ha valgut la pena.

Diferents, complementaris

Seria difícil trobar dos artistes més diferents, almenys sobre el paper, que Toni Catany i Miquel Barceló. La seva diferència és clara tant en termes de caràcter com de concepció de la creativitat, del propi art. Mentre que Catany solia mostrar-se tímid i retret, almenys fora del seu cercle d'amics de confiança, i no li agradava gaire parlar sobre ell ni sobre la seva obra perquè s'estimava més que les fotografies l'expliquessin a ell –"jo sóc les meves fotos"–, Barceló sol exhibir una actitud expansiva, i sempre ha escrit i ha parlat amb loquacitat sobre les seves idees, gustos, trajectòria i obra.

En termes estètics, les diferències també són nombroses i notables. La més òbvia és que, tot i que tant l'un com l'altre han declarat algun cop que creen des de la intuïció, les fotografies de Catany solen ser formalment contingudes, netes i depurades, aspiren a l'harmonia de la bellesa clàssica, i fins i tot quan són un devesall de sensualitat es nota que han estat meticulosament –cerebralment– treballades; els quadres, els dibuixos i les ceràmiques de Barceló, en canvi, sempre tenen un caràcter bigarrat, violent, primitiu. És cert que també presenten punts en comú: tots dos han treballat a partir del passat i de les tradicions mallorquines i són profundament mediterranis, per exemple. Però mentre que Catany ha treballat la pròpia tradició per rescatar-la mitjançant la sublimació, Barceló s'hi ha aproximat per alterar-la i violentar-la. De la mateixa manera, el mediterraneisme de Catany s'abeura del classicisme nostàlgic i culturalista de Kavafis; el de Barceló, en canvi, és fill del tumult solar i primigeni d'Homer, complementat per l'aridesa ascètica de l'Àfrica.

En les obres exposades a “Toni Catany: ceràmiques de Miquel Barceló”, el diàleg entre aquestes diferències tan contrastades s'acaba decantant del costat del fotògraf. En veure les fotografies, queda clar que Catany ha domat i refinat la visceralitat de Barceló. Això no vol dir que l'hagi traïda ni encara menys que li hagi faltat al respecte; tan sols que s'ha apropiat les obres de Barceló redimensionant-les, traient-les de la materialitat entre neolítica i totèmica pròpia de la ceràmica del felanitxer i aportant-hi un aire entre casolà –quotidià– i poèticament simbòlic.

La manera com Catany es fa seves les ceràmiques té molt a veure amb la sèrie de fotografies en què treballava durant aquella època, titulada *Altars profans*. Consistia en una reinterpretació de diversos objectes que havia anat acumulant al

llarg de la vida. La seva mort sobtada va fer que fos l'últim projecte creatiu que va poder completar. Hi ha rastres d'aquells “altars profans” en la manera, subtil, com es fa seves les ceràmiques de Barceló, com quan hi col·loca uns codonys o una pedra just al costat, o quan posa un manat de branquillons que allarguen fins a la realitat física els branquillons pintats a la peça, o quan estira la tija d'un arbre gravat sobre el fang d'un cossioll marcant la tela que fa de base amb una poderosa unglada. Antoni Garau destaca particularment la fotografia d'una màscara negra sobre un fons negre. “És una imatge”, diu, “que ens fa pensar en el vel de Verònica i, per tant, en els orígens de la fotografia”.

Una exposició a la Pedrera

Després de la mort sobtada del fotògraf a l'octubre de 2013, el projecte de la Fundació Toni Catany i del Centre Internacional de Fotografia, pels quals Catany havia sol·licitat col·laboració institucional, va quedar en l'aire, per culpa de la desídia del Partit Popular. Amb el canvi polític a les diverses institucions balears, sembla que ara la predisposició per fer que siguin possibles és més gran. “Però falten diners i falta concretar-ho”, explica Garau, un dels marmessors, juntament amb Miquel Bezares, del llegat del fotògraf. “De moment tenim un conveni amb l'Ajuntament de Lluçmajor per muntar dues exposicions anuals. La idea és fer dos cicles: un és *Toni Catany en la mirada dels altres*, que durà al poble l'obra de fotògrafs internacionals com Masao Yamamoto, i l'altre és *Toni Catany l'inèdit*, que mostrarà fotografies seves mai vistes, com les que formen part de la mostra de ceràmiques de Barceló”. En general, Garau es mostra optimista respecte al futur de la Fundació i el del Centre Internacional. També anuncia que, per a la primavera de 2016, hi ha programada una gran exposició de l'obra de Catany a la Pedrera de Barcelona. ●

